

Òscar Mercadé, portal XARXAPENEDÈS.CAT, 30 d'octubre del 2015

L'IMAGINARI DEL DOCTOR BARDERA

Damià Bardera va passar els primers vint anys de vida entre Viladamat (Alt Empordà) i Torroella de Montgrí (Baix Empordà). Viladamat, Vilafant, Vilablareix, Vilajuïga, Vilamalla, Viladrau, Vilabertran, Vilademuls, Vila-sacra, Vilallonga de Ter, Vilanant, Vilamacolum, Viladasens, Vilamaniscle, Vilaür. Fins a quinze municipis de les comarques de Girona comencen amb el prefix «Vila-». *Viladelsac*, el títol del nou llibre d'en Damià Bardera, podria ser qualsevol d'ells i, tenint en compte que Pareds d'Empordà pertany al Pla de l'Estany, l'autor o el lector mateix pot situar Viladelsac a la comarca on arbitràriament li plagui. I per què no, al Penedès?

Segons Bardera, aquesta és la seva primera novel·la. Com *La Glòria del doctor Larén* va ser la primera novel·la d'un altre contista nat, com fou Pere Calders. Disculpeu la suada comparació entre un jove contista i Calders, però el recent doctorat d'en Bardera em lliga la primera novel·la de l'un i de l'altre. *Viladelsac*, però, no difereix tant dels cinc reculls de contes que ha publicat fins ara, a pesar de ser una novel·la. Aquells contes anteriors també estaven pensats com un tot. Els capítols de novel·la ara són com contes curts. Per exemple, el de la vella de la pega dolça. Hi ha una unitat. I què els uneix? Una localització geogràfica: Viladelsac, que no deixa de ser una recreació literària de Viladamat. Si fem cas del topònim inventat per l'autor, ell és fill de l'home del sac. De fet, a més dels anteriors *Els homes del sac* (2012) i *Els nens del sac* (2013), publicats també per *El Cep i la Nansa*, el doctor Bardera li ha dedicat un assaig filosòfic titulat «L'home del sac: arquetip modern del no-res».

Viladelsac (novetat editorial de novembre de 2015) se situa en un ambient rònec, «de l'any de la picor». S'utilitzen adjectius com «bruts», «galdosos», «gastada» i

accions com «rosega un escuradents». El lector entra en situació. Un nen és abandonat per la seva mare a casa dels avis al poble. L'univers barderià en la seva màxima expressió: el poble fa pudor de fems, un parell de dits amputats de la mà dreta de l'avi, un gos que li falta un ull, gallines i conills engabiats, a les gallines els falta la meitat de les plomes i tenen poc espai, superpoblació de gats, merda de vaca.

I hi apareixen, com sempre en la literatura d'en Damià Bardera, personatges dels contes tradicionals, com la bruixa dolenta que li evoca l'àvia (que té una malaltia degenerativa i li tremolen les mans), l'home del sac (protagonista en plural del recull de contes esmentat) i continua amb la reescriptura dels contes infantils explorant els seus límits amb ironia i, com en el relat del pou dels desitjos, sovint tamisada per la ràbia.

Però per aquesta novel·la sui generis, més que un conte allargassat, en Bardera sembla seguir el consell de Bradbury –un dels autors més coneguts de la ciència-ficció o, com sostenia J. L. Borges, de la fantasia pura– quan deia que és millor escriure un munt de relats breus, tants com sigui possible, ja que no es poden escriure 52 contes dolents seguits. La novel·la d'en Bardera, de 144 pàgines, defuig l'estàndard de nombre de pàgines del sector editorial.

La seva prosa és clara, no s'està per romanços. Els diàlegs, quan n'hi ha, són breus. Explica les històries de manera concisa i directa. Avisa fent servir la primera persona dins el llibre: «... vull escriure coses que s'entenguin, i que la gent no s'avorreixi llegint-les».

Però de què parla, en Bardera, a *Viladelsac*? Té més tendència a la faula que a la construcció psicològica. Utilitza arquetips, personatges del poble. Records. I ens preguntem: per què la mare ha deixat el nen sol amb els avis: per escarmentar-lo? Perquè aprengui? Aprengui què? Perquè ella té altres quefers i no pot ocupar-se del seu fill? Quina altra cosa pot atraure més l'atenció d'una mare que dedicar temps al seu fill?

L'autor situa temporalment el principi de l'acció pels volts de Nadal. No se sap per què una mare ha abandonat el seu fill a casa dels avis, al poble, pels volts de Nadal. Podria haver estat un argument dickensià, fins i tot. Bardera aparca la moral ben lluny. No està per punyetes. És una novel·la ambientada a l'Empordà on no hi ha gota de lirisme ni sentimentalisme. Estem davant d'una novel·la rural, d'aprenentatge, iniciàtica, d'un dietari o, simplement, davant d'una novel·la d'horror fruit de l'imaginari del doctor Bardera?

Hi trobem crueltat –no només infantil– amb la innocentada de l'avi quan li diu al seu nét que ha vingut la mare, o quan uns nens grans juguen amb la cama ortopèdica d'un noi de la colla. Bardera ens ve a dir un cop més que la realitat molt sovint és grotesca, cruel. A *Viladelsac* s'inspira en històries i personatges reals i no sembla tenir por que una senyoreta com la del conte –vull dir, del capítol de la novel·la–, que els demana escriure un conte per al concurs de Sant Jordi, li retregui que «hagi escrit un relat grotesc i de molt mal gust». La senyoreta del conte és la censura que s'autoimposa l'escriptor en aquest país tan petit nostre.

L'escriptor buida i fixa records. Bardera (de fa poc doctor en Filosofia per la Universitat de Girona) torna a aquella edat quan el nen era nen i era temps de fer-se preguntes. Com per exemple: pregunta al veterinari del poble si li agrada inseminar vaques, per què l'ermità té el malnom que té, si els arbres pateixen o per què una guerra civil és pitjor que una guerra mundial.

Algunes històries de *Viladelsac* recorden quan érem *nyajus*, anàvem de colònies i sortíem amb la colla d'amics. Imaginari generacional. Les que no ho recorden tant potser és perquè les hauríem volgut protagonitzar –buidar algun ull en un moment donat–, però no ho vam gosar fer. Un cop de roc al cap, com la magdalena de Proust, ens remunta a la infància viscuda al poble. I el territori de

la infantesa és terreny propici perquè el doctor Bardera continuï alliberant relats sense escrúpols ni censura.